

Älgbetesskador i tallungskog

Vingåker ÄFO 2013

RESULTATBLAD 35
2013

På uppdrag av Sveaskog AB har Svensk Naturförvaltning AB inventerat älgbetesskador i tallungskog i Vingåker älgförvaltningsområde (ÄFO). Andelen tallar med färska skador skattades till 30% vilket var högre än året tidigare. Få granar visade tecken på betesskador. Med utgångspunkt från de senaste två årens uppmätta skadenivå är prognosen att knappt en fjärdel av tallstammarna kommer stå oskadade när träden vuxit över betesbegärlig höjd.

BAKGRUND

Inom förvaltningen av älg och skog eftersträvas en älgstam som inte orsakar betesskador på tallungskog som överstiger de mål som formulerats för ett förvaltningsområde. Om man parallellt med årliga inventeringar av älgbetesskador följer utvecklingen av älgtäthet får man kunskap om hur relationen mellan skador och älg ser ut inom förvaltningsområdet. Det senare är av stor vikt för att kunna vara effektiv i att sätta in förvaltningsåtgärder. Under sommaren 2013 utfördes inventering av älgbetesskador i ÄFO (figur 1) med syftet att ta fram underlag till områdets älgförvaltningsplan.

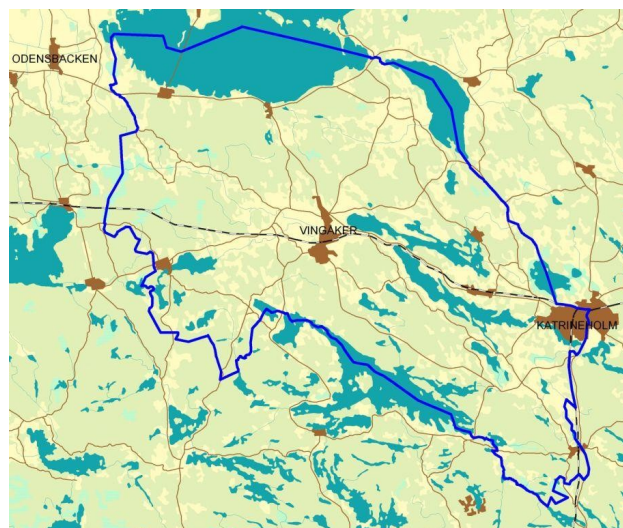
METODIK

Inventeringen koncentrerades till ungskogar med minst 10% tall och träd i åldersintervallet 4 till 15 år, det vill säga då de är som mest exponerade för älgbetesskador. I praktiken innebär det att mätningen sker i avdelningar (synonymt med bestånd) med en snitthöjd på tall mellan 0,5 och 4 m.

Inom ÄFO:t valdes avdelningar som uppfyllde kriterierna för mätning ut slumpmässigt. Urval gjordes oberoende av markägare. Skogsstyrelsens register över faktiska avverkningar användes som underlag för urvalet. Sammanlagt inventerades 40 stycken av de utvalda avdelningarna.

I varje avdelning fördelades tio provytor om 25m² där alla stammar över halva medelmaxhöjden registrerades. Medelmaxhöjden är genomsnittshöjden på de två högsta barrträden i provytan. Varje registrerad tall- och granstam undersöktes noga med avseende på skador. Skador klassades som färska¹ eller äldre där färsk skada definierades som skada vilken skett sedan tillväxtstart föregående sommar. För de färska skadorna gjordes även en bedömning om de skett under eller efter tillväxtsäsongen (sommar- respektive vinterbete). Färska skador delades upp på toppskottsbyte, stambrott och barkgnag.

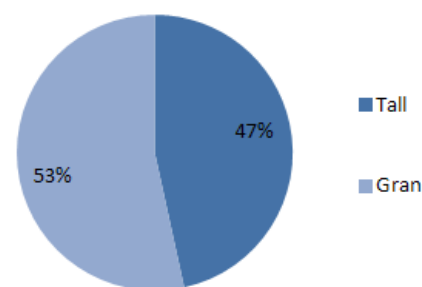
¹ Detta är samma definition som används inom Riksskogstaxeringen. I Skogsstyrelsens ÄBIN benämns skador som skett efter senaste tillväxtsäsong för färska skador. Det som i föreliggande rapport kallas för färska skador är jämförbart med färska skador i ÄBIN.

Figur 1. Karta över Vingåker ÄFO. Området är 69 300 ha varav 36 800 ha utgörs av produktiv skogsmark eller myrmark. Ungskogsarealen till grund för stickprovsurvalet var 6 600 ha.

Tabell 1. Skattat antal stammar av olika trädslag per hektar.

Tall	Gran	Björk	Övrigt
1041	1194	4256	1908

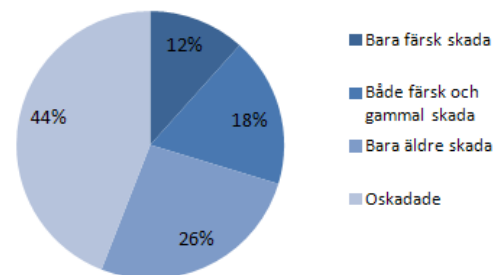
Figur 2. Fördelning mellan tall- och granstammar.

RESULTAT OCH KOMMENTARER

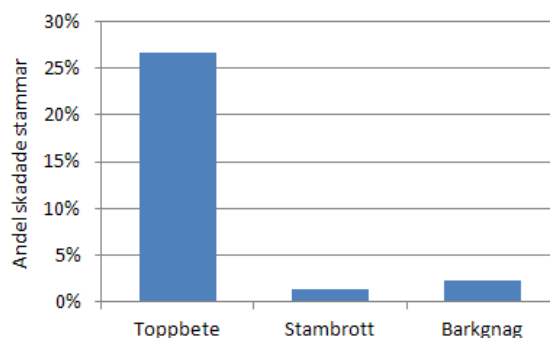
- Stamtätheten, högre än halva medelmaxhöjden, skattades 2013 till 1041 tallstammar per ha och 1194 granstammar per ha (tabell 1). Med andra ord en liten övervikt på gran (53% vs. 47%; figur 2). Andelen tall eller gran av samtliga trädstammar var 27%.
- Andelen stammar av tall med färska skador var 30% (summan av de två mörkaste sektorerna i figur 3). Ungefär hälften (14%) av dessa registrerades som vinterskador.
- Jämfört med en motsvarande mätning 2012 vara andelen färska skador anmärkningsvärt högre 2013. Skillnaderna kan dock delvis förklaras av skillnader i beståndsurlval (bland annat innehöll senaste årets inventerade bestånd betydligt färre antal tallstammar).
- Andelen granar med färska skador skattades till 0,1%.
- Av tallstammarna uppvisade drygt hälften (56%) tecken på någon färsk och/eller äldre älgbetesskada (figur 3). Med andra ord var endast något fler än 4 av 10 stammar oskadade.
- De färska skadorna dominerades av toppskottsbetning, Stambrott och barkgnag förekom på knappt respektive drygt två procent av stammarna (figur 4).
- Baserat på resultat för både 2012 och 2013 beräknades den årliga risken för att en *oskadad* tallstam skall skadas till 13%. Denna siffra kan användas för att grovt prognostisera hur många stammar man kan förvänta sig är oskadade när träden vuxit ur beteshöjd.
- Om skaderisken består kommer ett genomsnittligt förnygrat bestånd efter 15 år, dvs vid ca fyra meters höjd, att ha 325 oskadade tallstammar per ha (figur 5). Det motsvarar 22% av det totala antalet tallstammar i ett genomsnittligt bestånd.
- En jämförelse mellan prognos och uppmätt utfall indikerar att den gångna vinterns skadenivå var högre jämfört med vad som generellt varit fallet under tidigare år (ses i figur 5 som att kurvan ligger under cirkeln).

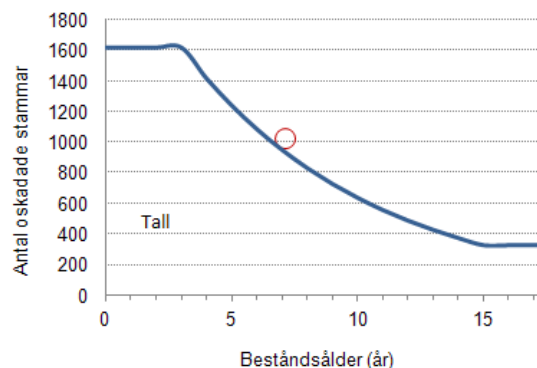
Foto: Martin Wallgård

Figur 3. Andel tallstammar med och utan skador. Observera att *Bara färska skador* och *Både färska och äldre skador* tillsammans utgör andel stammar med färska skador.

Figur 4. Andel stammar med respektive typ av färsk skada. Observera att en stam kan ha alla tre typerna av skador vilket betyder att summan av andelarna kan överstiga värdet för andel stammar med färska skador.

Figur 5. Prognos av antalet oskadade stammar av tall i ett genomsnittligt bestånd. Beräkningarna utgår från skattat antal stammar per ha och skattad skaderisk, båda delarna baserat på data från 2012 och 2013. Röd cirkel indikerar uppmätt nivå på antalet oskadade stammar i ett genomsnittligt bestånd.